

Mam, er staan 17 spelfouten op je boodschappenlijstje

4 maart 2020

Hans van Dijk uit Zwaagdijk ziet eruit als een man die je niet eenvoudig omver krijgt – lang, breed, echte vrachtwagenchauffeurshanden – maar nu staat hij even te huilen. Het zullen de ontroering en de opwinding zijn, want hij heeft net een prijs gewonnen voor het feit dat hij zich op zijn 59ste meldde bij het ROC Kop van Noord-Holland om te leren lezen en schrijven.

Waarmee Hans van Dijk in zijn grote glimmende witte klompen – hij heeft ze voor deze feestelijke gelegenheid speciaal laten bedrukken – iedereen die naar hem staat te kijken eraan herinnert dat niets vanzelfsprekend is. Hans is één van de winnaars van de Taalheldenprijs. Dat is een prijs die elk jaar wordt uitgereikt aan vrijwilligers, meehelpende clubs en mensen als Hans die samen bijdragen aan de bestrijding van laaggeletterdheid in Nederland.

Het is een van mijn lievelingsprijzen. Omdat hij aan mensen toevallig die niet vaak iets winnen, die zich vaak een leven lang hebben geschaamd voor de dingen die ze niet kunnen, terwijl ze tegelijk andere dingen kunnen die

weinig mensen ze nadoen. Zo wist Hans zich jarenlang te handhaven als vrachtwagenchauffeur; hij vond nieuwe adressen in vreemde plaatsen door rotondes en lantaarnpalen langs de route te tellen. Want je moet toch wát als je straatnaamborden en aanwijzingen niet kunt lezen.

In dit ontzettend gave land van onze premier lopen er zo'n 2,5 miljoen mensen als Hans van Dijk rond. Dat zijn er meer dan er lezers van de nieuwe Buwalda zijn; een ijzersterk argument om de Taalheldenprijs op televisie te doen, inclusief aanloop, nominaties en wie-zal-het-worden-debatjes.

Ze zijn er nooit aan toe gekomen om goed te leren lezen en schrijven, of ze hadden ouders die zeiden 'ach kind, met je handen kom je ook een heel eind'. Sommigen kunnen best een briefje schrijven, maar niet e-mailen, appen of iets anders met computers en smartphones.

Laaggeletterdheid is niet exclusief iets van oude mensen die komen uit een tijd toen de leerplicht nog niet zo streng werd nageleefd. Of van vluchtelingen en streepjes-Nederlanders die in hun oude land weinig scholing hebben gehad. Nee, elk jaar komen er Nederlandse kinderen van Nederlandse scholen met onvoldoende leesvaardigheden. Ze hebben het vmbo doorlopen, ze hebben zich door de lessen heen geworsteld, ze hebben met een genadezesje een papiertje behaald. Een formulier invullen is als een bergetappe, bijsluiters van medicijnen zijn net Russisch, boven brieven van officiële instanties hangt een groot vraagteken.

Ze houden het stil, ze werken er handig omheen. Totdat iemand er wat van zegt. Zoals bij Heleen Kreikamp, bij wie thuis Zeeuws werd gesproken waardoor het met Nederlandse les nooit veel is geworden. Ze zocht hulp bij een taalmaatje nadat haar dochter 'mam, er staan 17 spelfouten op je boodschappenlijstje' zei.

Vroeger waren er door het hele land instellingen van de overheid waar je als volwassene makkelijk terecht kon voor inhaalonderwijs. Die zijn wegbezuinigd in de oude vorm, omdat er altijd weer nieuwe modes zijn, en omdat we geregeerd worden door mensen die pas opleven als ze iets ouds hebben afgeschaft en iets nieuws hebben verzonnen. Tegenwoordig staat er een wankel infrastructuur die drijft op vrijwilligers, op welwillende wethouders, op wielen die opnieuw worden uitgevonden, op taalsteunpunten in bibliotheken – terwijl veel bibliotheken zelf ook al vechten voor hun voortbestaan.

Dit land kan zoveel beter. Vraag maar aan Hans van Dijk hoe.